

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	--	--

Tartalom. Előfizetési felhívás. — Vizsgálat és osztályozás az iskolákban, tekintettel az érettségi vizsgálatra. — e — r. —
Tárcza. A belmissió története stb. Csiky Lajos. — Irtsuk ki a papismus maradványait. Bihari Gábor. — Irodalom. — Külföldiek. — Hirdetés.

Előfizetési felhívás.

Lapunk ezen számmal, szerkesztésem alatt második félévi pályafutását kezdi meg.

Midőn e második félévre ezennel előfizetést hirdetek, talán minden szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy igyekeztem e lapot fentartani azon színvonalon, melyet szerkesztői előszavamban számára megjelöltem. Ujdonsági rovatunkban mindig igyekeztem a haladó idő legközelebbi eseményeit jelezni s mindig adtam olyan cikkeket, melyek aktuális jellemőknél fogva, meggyőződésem szerint közérdeklődésre számíthattak.

Nem tekintetem, mint felelős szerkesztő, anyagi érdekekre, a mit talán bizonyít az, hogy az első félévben megjelent 26 számból 12 mellé csatoltam mellékletet, még pedig kettőhöz 1—1, nyolczhoz $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$, ismét kettőhöz $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{4}$ ívet. Csakis így tudtam fentartani lapunkat a napi események színvonalán, a mit pedig valamint eddig óhajtottam megtenni, ugy ezután is mindenestre teljesíteni akarok.

Nem csinállok belőle titkot, hogy az anyagi pártfogás nem felel meg az én tisztességes jóakaratom mérvének. Lapunk előfizetőinek száma

mindjárt az év elején több okból, melyeknek elősorolása ide nem tartozik, megfogyott.

Több régi előfizetőnek, a pénz beküldése nélkül is megküldtük a lapot s a kik vissza nem küldötték, azoknak járt az az egész első féléven keresztül. Azt bizonynyal mondhatom, hogy senkire föl nem erőszakoltuk lapunkat.

Most már legyen szabad nem csak azt kérnem t. előfizetőinktől, hogy hátrálékaikat s a második félévi díjakat legyenek szívesek kiadóhivatalunkhoz (Fűvészkert-utca 1080.) minél előbb beküldeni, hanem, engedelmmökkal, azt is szíves jóindulatokba ajánlom, hogy, a mennyiben arra érdemesnek mutatta magát, a lap terjesztésében, új előfizetők, munkatársak gyűjtésében, s így a lap anyagi és szellemi ügyeinek emelésében legyenek kegyesek támogatásomra állani.

A szerkesztő csak akkor tud valamit tenni, ha olvasó közönségének anyagi, erkölcsi és szellemi pártfogására bizton számíthat. Nem szabad egyedül a szerkesztőt tenni felelőssé az általa vezetett lap egyes esetleges fogyatkozásaiért.

Előfizetési díj egész évre 5 frt, félévre 2 frt 50 kr. Teljes számú egész évi példányokkal még mindig szolgálhatunk. Teljes tisztelettel

Debreczen, 1887. július 2.

Csiky Lajos,
felelős szerkesztő.

Vizsgálat és osztályozás az iskolákban, tekintettel az érettségi vizsgálatra.*)

II.

Az itélettevésben ne felejtjük el, hogy a gymnasiumokban szaktanítók vannak, de szaktanítás nem lehet. A tanároknak nem kevésbé nevelőknek kell lenni, mint tanítóknak. Igenis tanítóknak: tanároknak rangra, tanítóknak munkálkodásra nézve. Annyira nem szabad kiszélesedni egy tantárgynak sem, hogy a többivel egy fészekben meg ne férjen; sem elmélyedni, hogy a többit is belezuhantsa a mélybe. A tantárgyaknak együtt meg kell férniök. Ehhez alkalmazandó a módszer is.

A tervezet vagy rendszer még most oly természetű, hogy a tantárgy sokacska. Meglehet, másképp lesz valaha. (Én nem mondanám, hogy másképp ne legyen.) Mig így van, dolgozzunk ily feltételek szerint, ily körben. Ha jól munkálkodunk, meglesz a siker így is. Megkivánhatjuk, hogy végző növendékeink a művelt életbe általunk jól felszerelve lépjenek. Biztathatjuk azzal magunkat, hogy mi jól felszerelhetjük őket.

De hát a két felsőbb minőség, vagy minősítés! Majd el is felejtök. Ma pedig nem akar senkisémet csak eleget tenni, közpszerű lenni, csak közlegénységen kezdeni az életet.

Hogyan mérjük hát azt, a kinek jót és jelest adhatunk?

Jó, hogy több minőség nincsen (!), vagy legalább többet nem kell megkülönböztetnünk. Nem tudnók megtenni; ha csak úgy nem tennök, olyan könnyen nem vennök a dolgot, mint egykor, midőn oly sok józú adomákra adtunk alkalmat „censuráinkkal” és classificatióinkkal.

Ha különbséget kell tennünk az elég felett valók között, — természetesen, hogy a magunk (hogy is mondjam?) ideáljának színvonaláig szállítva az eleget: jót annak adnánk, a ki már nem csak tudná az alapokat, a lényegeseket, hanem a szabatos ismeret világos jeleivel adná elő, biztos szóbeli elmondás, gyakorlatbeli dolgozás, helyes és értelmes átmenetek, kifejtések, meghatározások által. A ki, legalább anyanyelven ismereteit nemcsak hibátlan, hanem csinos, tartalmas nyelven írja le. A ki, bár nem önállóan dolgozik, de belátással bír az okokba, nem ujat talál, nem önálló eredményekre jut okoskodásában, de nem gépiesen, nem a tanult szólásokkal fejt ki az eltanultakat. A ki a feljárt körben elég szabadon mozog. Tehát a nyelvtüneteményeket kapcsolatban ismeri, a történelem eseményeit főbb indokaikkal együtt. A földrajzi dolgok felől egyetemessített összefüggő ismerete van. A természet törvényeit felismeri, szabatosan, készséggel különbözteti meg. Tiszta ismeretekkel rendes járasu elme és nyelv.

Jelessel azt tüntetném ki, — röviden szólva, — a ki önállóság jeleit mutatja. Nem merész badarságban, hanem önállóvá lenni kezdő ész, észlelés természetesen és könnyeden mutatkozó jelenségeiben.

*) E cikk múlt heti számának sorai közé két sajtóhiba csuszott be. A 231. lap első hasábjának alsó második sorában titkai helyett szitkai, a 232. lap első hasábjának alsó 19. sorában békekötés helyett beköltözés olvasandó.

Ha önállóságot mondok és ezt csak jelesektől kívánom meg, nagyon félek, hogy sokan megítélnek, kivált pedig külföldiek ítélnének meg, ha szerencsétlenségemre az ilyet meghallanák. A ki nyolcz évi oktatás által annak első fokára el nem jut, — csak olyan felvételen, észlelésen, szóláson lesznek ez idő után is, mint a milyeket hallott és kézikönyvében tanult: az bizony ő szerintök sohasem lesz egyéb szakja mesteremberénél, iparosánál, utánozójánál; — művészsze, vagy alkotóvá, mondjuk szerényebb szóval: maga lábán járó és az élet casuistikájának kellően és bonyolult helyzetben is megfelelő ember soha sem lehet. Ha pap lesz, megfogja minden captiosus istentagadó (még pór kortes is), legyőzi minden modern dialectizáló térítő; ha jogász lesz, kisebb-nagyobb mértékben ahhoz fog hasonlítani s azon túl nem fog járni, kit Cícero „auceps syllabarum et cautor formularum” nevezettel tisztel, — orvosul pedig lesz rendelvényező, kinek az elő nem fordult bajok felismeréséhez, az ismert gyógyszerek eset szerinti vegyítéséhez aligha lesz gyors elméje. Ilyenek által pedig nem tartjuk fenn hegemoniánkat, nem alkotunk nemzeti tudományt, sem fajunk számára fajunktól eredt törvényeket.

De hát kívánjunk keveset. Mondjuk, hogy csak a jeles osztályu kevesektől (!) kívánhatjuk s akarjuk megkivánni még most az önállóságnak csakis bizonyos fokát és jeleit. Tehát nem azt, hogy széptani, vagy tudományos értekezést adjanak, kellő tartalmassággal, önálló nézeteikkel, önitéletök érvényesítésével, hanem hogy leírván azt, a mit jól megértettek, felemésztettek, ne csupán és mereven azt adják, a mit bevettek, de azt a gondolkodó ész, sikeres összevetés, elmeél, saját olvasgatás és tapasztalás világos, bár nem sok jelével. Nem eredetiség ez, nem alkotás, nem feltalálás, hanem tartalomban, formában tulajdon valami. Ha a növendék, feleletében valamely olyan példát hoz fel egy aesthetikai sajátságra, vagy nézetre, melyet maga lelt s nem épen az utfélen lelt, — oly költeményt említ, melyet sem kézikönyve, sem a mi tanításunk nem ismeretett és mégis tulajdon szavaival hasonlítja, elemézi, — az ő és új nyelvek valamelyikén olyan constructiót fűz, milyen elő nem fordult az iskolában, de szülei házában, vagy magán oktatás körében sem, olyan helyet fordít le, a milyen nem volt neki felmutatva, elemézve — a történelem vagy más tantárgy körében olyan észrevételt tesz, mely nem valami messze rejtező mélységet érdekel ugyan, de tulajdon észlelésének következménye; vagy általában valamely fontos tárgyat, egy költeményt, egy költőt, egy nyelvtörvényt, egy számítás-módot vagy természetbeli jelenséget oly oldalról ismer, mely oldalról felmutatva nem látta és kivált ha kitünteti, hogy egy vagy más tanulmányát, tantárgyát, annak valamely tételét, részletét, nyelv- és irodalom-tanulmányok körében egy szerzőt, egy művet, egy hőst, vagy nagy embert megszeretett és tanulgat: ily esetekben méltán gyulad öröme a tanár, méltán jeleli növendékét a kitüntető szóval. És ezt, ismétlem, nagy örömmel teheti, mert midőn amazt jelesnek nevezi, a maga lelkiismerete őt magát is magával megelégtette teheti, ha ugyan a plántálásban és öntözésben kellő részt tulajdoníthat magának, a melynek virágzását látja s gyümölcseit várhatja.

Bár minél több ily örömünk lehetne s ez az öröm mindig valódi lehetne! Mert az oktalan önmegelegedés önmagunk előtt aláz meg; és rutabb alakoskodást, vétkesebb

önámitást nem képzelhetni, mint az oly tanítóét, kinek lelkiösmerete vagy könnyen és semmi sikerrel is megelégszik, bár a mellett önérzetes tanítóul szerepel, — vagy a ki öngyengesége érzetéből úgy szállítja le a mértéket, mint azok szokták, kik mondani szokták: secundát csak annak adjunk, a kit akasztani kell. Vagy mint nagylelkű iskolabarátaink kívánják, kik szabadságot követelnek a nem-tanulásra és lanyha fegyelem mellett minél kevesebb ismerettel megelégszenek, — igen sokszor magokhoz képest.

Szép azt mondani: ne bántuk őket, ne rostáljunk, ne bíráljunk szigoruan. A szabadság hirdetője mindig kedves, még ha tudatlan vagy roszakaratu s talán áruló is. — Azt mondják: majd rostál és bírál az élet. Abban lesz az aratás, ott lesz az utolsó ítélet. Legyen szabad tanítás, vagy iskolai szabadság ebben is: hadd bocsáttassék mindenki, még az éretlen fiu is fékezetlenül, — mert az írás mondja, — „szájára“ („mint az öszvérek és lovak, melyek rohannak szájkra.“ Zsolt.); hadd menjen, hadd éljen, hadd versenyezzen. Szabad ipar, szabad verseny, szabad — bolondoskodás: ez legyen a jelszó a tudományos oktatásban s az azt követő művelt életben is. Hát igaz is az, hogy a hol a társadalom egészen szabad, hol előjogok nem uralkodnak, hol tehát jogtalanság nem létezhetik (!) stb., ott a szabad verseny a társadalomban levő erőket nagyon fejleszti. Felkölt minden erőt, mely azelőtt s talán az iskolában, — egyes emberre nézve, — fel nem költethetett, feltenyész minden csirát, mely lappangott. De még a hol ez valóban így van is és nem mint a mi demokratiának vallott, de „félíg-meddig aristokratikus“, félíg-meddig hierarchikus, külföldi és belső ellenséges elemektől nyomott s sok széltől sok irányban forgatott, sok érdektől zaklatott társadalmi életünkben, még ott is úgy igyekeznek, úgy rendezik iskoláikat, oly szigorral ítélnék az életbe tényezőül bocsátandók felett, hogy illő készüllettel jelenjenek meg a küzdő téren, — nem igen bocsátnak oda ha zug utlevéllel senkit; ellenben könnyörületlenül terelik le a tehetségteleneket és szorgalmatlanokat. Így tesznek az újabb demokrát államok, a régiek és másfélék mellett. Ez már sokszor volt számokkal kimutatva; én csak egy esetet s számokkal kifejezve jegyzek ide. Tabarini olasz senator t. i. miniszteréhez tett jelentésében előadta, hogy az 1886-diki tanév végével tartott érettségi (a francia baccalaureatus-vizsgálatnak megfelelő) vizsgálatokon: 4977 jelentkezőből csak 1513-nak vizsgálata lett kielégítő vagy elfogadható, a mellett, hogy az egész országban a matematikából igen gyenge, a görögből semmivel egyenlő a siker. Természetes, mert uagyobb mértékkel mértek.

A miéinket külföldi mértékkel nem szabad mérni. De már tisztában lehetünk a felől, milyen legyen, vagy lehet a hazai mérték és hogy kell alkalmaznunk. Tehetség, a neveltetés körülményeihez képest, van annyi, mint másutt; de elvont dolgokhoz nehezen van annyi hajlam és képesség, mint másutt, épen a házi nevelés miatt — teendők valamilyen több és nehezebb; nem lehetnek oly sokan kitűnők, mint a külföld szerencsésebb országaiban; azokkal nem mérkőzhetnek: de ellenben a mi modern institutióinknak, tudományosabb modern életünknek, módszeresebb, formásabb hivatalkodásnak minden téren meg birunk felelni már eddig is. Egyetemünkbe nem kellett külföldi tudósokat hozni, a legnehezebb tudományokat megalapítottuk, a legmodernebb

tud. intézeteket fentartjuk hazai erővel. Látszik ebből, hogy megbirjuk a korszerű iskolákat és iskolázást. És nem csak fensőbb tájakon, hanem a közép és általában minden régiókban eléggé nemes és rendezett lesz a társadalmi élet, ha középiskoláink erősebben működnek, szigorubban rostálnak, — ez által a tudományból több szívárog át az alsóbb életbe, meg a családokba is, melyek a közoktatásra nézve igen fontos és alaptényezők.

Az eleget sokan teljesíthetik: ezt kívánjuk meg erősen. A kitűnőknek örülünk; de ne szaporítsuk erővel és kedvezéssel, — kivált a mértéknek rendszeres alászállításával. A közép- és felső iskolák tanárkarát ítéletében és fegyelem-gyakorlatában, e sorok írója mindig a törvényszéki vagy bírói testülethez szerette hasonlítani. Olyan komolyság-, erkölcsi erő-, tekintély- és függetlenségnek kell illetni azt, mint emezt. Az a társadalomban a corruptio ellen nagy hatást tehetne; többet, mint a bírák függetlensége. Amaz javíthat személyesen, szeretettel, érintkezéssel; ez azt nem teheti. — Ezt pedig sok tanár és intézet bírta tenni a régiebb időkben; bírhatja a jelenben is: tudományos érték és hatás, igazságszeretet és a corruptio minden jelenségének távoltartása által.

— e — r.

T á r c z a.

A belmissió vázlatos története s jelenkori állása a külföldön és a magyarországi ev. ref. egyházban.*)

(Folytatás.)

A negyedik századtól kezdve, a keresztyénség államvallássá levén, az önfeláldozó, a minden földi érdeket mellőző szeretet példái ritkábbakká lettek s a dolog természeténél fogva, mikor mindenki keresztyén volt s így a szűkségben levők száma óriásira fölszaporodott, a segélyezés központosítására s így a meglevő erők társulására kelle gondolni.

Chrysostomus fantasztikus lelkesültségében egész Konstantinápolyt egy roppant segélyegyesületté akarta átváltoztatni, de ha ezt nem vihette ki, Ephrám, Basiliussal, Eleemosynarius Jánossal együtt mindent elkövetett a kórházak és a hospitiumok, vendégfogadó termek szervezésére és ezek hatásának biztosítására.

Az edessai kórház, melyet a 375-ben e várost meglátogatott irtózatossá éhínség következtében föllépett ragályos betegségek enyhítése végett, a remetei magányából előjött Ephrám szervezett, — egyike a keresztyén világ legregibb kórházainak. E kórházak általános neve keleten „nosokomeion“ = betegápolda volt. Nyugaton is találunk ilyen intézetek nyomaira. Például a Fabiusok nemzetségéből egy nő, Fabiola, Rómában építettett egy kórházat s vidéken az üdülők számára egy intézetet állított, „villa languentium“ névvel.

*) Felolvastatott N.-Becskeken, a békésbányai ev. ref. egyházmegye, 1887. április 14-én tartott lelkesgyűlési közgyűlésén.

A kórházakban betegápolók — parabolani — szolgáltak. E név (παρὰβόλευμα: azt teszi, magamat veszélynek teszem ki) e férfiak és nők ragályos időkben veszélyes s így önfeláldozó foglalkozására vall. Közülök a férfiak, mint alsóbb rend, a klérushoz tartoztak; az egyház által támogatott özvegynek itt nyertek alkalmazást. De önkéntes szolgálatot is teljesítettek többen s megragadó szép dolgok azok, a mit ezen betegápolók áldozatkészségéről olvashatunk. Csak egyet említve, Theodoretus azt írja Flaccilla császárnőről, hogy „fölkerezte a kórházakat, ápolta a betegeket, elkészítette ételeiket, megköstolta levesöket és szolgálói kötelességeket teljesített körülöttök; midőn pedig az ilyen szolgálattételektől vissza akarták őt tartani, így szólt: a császár osztogathat aranyat; én pedig mindezt azért akarom megtenni, a ki ő neki a birodalmat adta.“

Az elárvult gyermekek számára orphanotrophiumokat (ὄρφανός = árva; τροφῶν = ápolok), csecsemők számára brephotrophiumokat (βρέφος, εὖρος, τροφῶν = ujszülött), az egyház által tartott hajadonok és özvegynek számára parthanenumokat, vagy parthanokomiumokat (παρθένος ἡ = szűz leány, hajadon,) illetőleg cherotrophiumokat (χήρα ἡ = özvegy), szegények elszállásolására és élelmezésére ptochiumokat, vagy ptochotrophiumokat, elgyengült aggok számára pedig gerontokomiumokat (γέρων, οὖτος, ἰός = öreg, agg; κομίζω = gondozni, ápolni), vagy gerotrophiumokat állítottak. Az idegenek, utazók és zarándokok számára pedig a birodalom városaiban mindenfelé xenonokat, vagy xenodocheionokat, vendégszobákat, nyugaton hospitiumokat szerveztek. Ezen intézetek administratiója egyházi ügynek tekintett. Mindig és mindenütt az illető hely püspöke nevezte ki az intézet tulajdonképeni vezetőit (magistri hospitalium, xenodochi, paramonarii, orphanotrophii, brephotrophii, ptochotrophii) s ő kezelte annak javait, alapítványait.

A kolostorok is sokat tettek az általános nyomor enyhítésére. Egész sereg szegény, elbocsátott rabszolga, szüleitől elhagyott gyermek volt egy-egy kolostornak állandó gondozottja s a barátok a legnemesebb vendégszeretetet folytatták. A nitriai hegyi barátoknál bármely utazó 8 napi ingyen ellátásra talált s ha tovább is ott akart maradni, dolgozni tartozott a barátokkal együtt a kolostor javára. Egyiptomban Oxyrinx vidékén a barátok vetekedtek egymással a vendégszereteten s néha leszaggaták az utazók ruháit, mindenik arra törekedvén, hogy őt érje a vendégláthatási tisztesség. E mellett több kolostor gyermekápoló és nevelőintézet is volt.

Hogy a különböző intézetek által gyakorlott jótékony-ság mellett az egyéni jótékony-ság sem jött ki teljesen szokásból, az nagyon természetes, de ennek példáiról nincs időnk részletesen beszélni.

A középkor jótékony-sági mozgalmairól sokat lehetne mondanunk. A szeretet lelkének lehellete ekkor is fuvallott s nem tartozunk azok közé, kik e korszakot csak sötét színekkel szeretik rajzolni. A középkor hasonlít egy eltemetett Herculaniumhoz és Pompéjihez, melyben a keresztyén életnek sok, eddig még nem ismert kincsére lehet és fognak is találni. De kénytelenek vagyunk e korszak fölött csak átsuhanni, annyit említvén föl, hogy N. Károly császár államtörvényileg elrendelte az egyházi szegényápo-

lást; hogy egyes nagy püspökök minden lehető megtegyék a nyomorban küzdők helyzetének emelésére; hogy a kórházi testvérületek, a beguinák és beghárdok egyesülete, a nemesi lovagrendek, a lazaristák, az alexiánusok, a trinitáriusok és a nolaskusok rendje, a hidépitők (patres pontifices) egyesülete stb. . . . mind, mind a keresztyén jótékony-ság nagy műveit gyakorolták. Ha Svájc Alpesei között a hóborított magas hegyek hazájában utazol s beszállasz ott valamelyik Hospizba, jusson eszedbe Menthon Bernhard (923—1008. Kr. u.), ki elhagyta atyáinak várát s merész bátorsággal az Alpesek csucsain ütötte föl tanyáját, hogy ott az utazóknak segélyökre lehessen. Borromeo érsek és Paulai Szent Vincze jótékony-ságáról, keresztyéni szereteti munkáiról is sokat lehetne beszélni.

A reformáció korának belmissiói munkáiról keveset jegyzett föl a történelem. A hitviták kora valóban kevésbé alkalmas a szeretet műveinek gyakorlására. Az a kor csak elvetette a magot, melyből a mi századunk idejére már sok milliókat beárnyaló terebélyes fa növekedett. Sokat tett az a kor az iskolákért, a családi, a házi élet szent-ségének emeléseért; templomoknak rakta le a'apját, melyek, ha megrendültek itt-ott, ha inogni kezdenek a templomok tornyai: a fényes épületek mellett ott állanak már sokfelé a kisedes deszkaalkotmányok, melyekben a belmissió munkásai új köveket faragnak az alap erősítésére, munkálkodnak a tornyok csillagainak fényesítésére.

Századunk bátran nevezhető a belmissiói munkálkodás századának. Bámulatatos mozgékony-ság jellemzi korunkat e téren. Ha valaki minden áron az anyagiasság korának szereti századunkat tekinteni, ugyan nézzen ki a művelt külföldre s meglátja, hogy mindenik nemzet, a maga egyéni sajátságainak, hajlamainak megfelelőleg, de mindenik folytatja a belmissiót.

A régi cimberék a raudiai síkokon, Kr. e. 101-ben lánczokkal fűzték egymást össze, hogy így összetartva, megverhessék Mariust. Nem használt az semmit, de németül volt téve. Utódaik, a mai németek, összetartva, kezkezet fogva s a munkásoknak — újra német alapossággal — kellő előképzést adva, végezik a belmissiót.

Angliában a hívők ezenként csatlakoznak egyletekbe és társulatokba, rohamoszlopokban törnek előre a lelkek üdvéért vívott nagy harcban. Nem török fejüket terveken és teoriákon, de, mint praktikus nép, mindjárt eredményt akarnak látni.

Hollandiában leginkább a vallásos-erkölcsi iratok terjesztő sajtó, Olaszországban az újtestamentom, Északamerikában főként az egyházi szokás missionál. Az angolamerikaiak régi fajánál az Isten nélküli élet polgárilag is gyalázat s az egyháziatlan ember becstelenné bélyegeztetik. Franciaországban gazdag és szegény, ha eljutott Idvezítője ismeretére, lelkesülten buzog minden belmissiói munka körül.

És most vagyunk csak még egyszer a mély vizek fölött! Hogyan nyujtsunk kellő áttekintést ezen óriási munkáról? Bizonyos rendszerbe kell szednünk a tárgyat s nem csapongva általunk nem ismert országok területére, főleg a német belmissióról beszélünk, vonatkozással azon szereteti munkákra, melyeket Svájcban, Hollandiában, Angliában

és Skóciában saját szemekkel láttunk s mai állásában is ismerünk.

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

Irtsuk ki a papismus maradványait.

(Vége.)

A gyakorlati életből is ki kell irtanunk egészen a papismus maradványait. Hogy ezt tehesük, szigoru egyházi fegyelmet kell behoznunk és gyakorolnunk, — olyat, minő volt az első keresztyénség korszakában, mely fegyelem a fejedelmi embereknek sem kedvezett; — de azért igazságos, részrehajlatlan volt. Nem értem én itt, hogy kegyetlen tribunálok legyenek; — de értem azt, hogy minden vallás ellen, egyházi törvény és rend elleni véték kérelhetetlenül büntetessék; értem azt, hogy minden bűnök, mint az isteni törvények elleni merényletek irtattassanak, követők javíttassanak, a javíthatlanok vettessenek ki, hogy példakul szolgáljanak mind a jelen, mind a jövő nemzedéknek és hogy az épek a rothadástól megmentessenek. „Oderunt peccare boni virtutis amore“, — de — „oderunt peccare mali formidine poenae.“

Kérelhetetlenül ki kell irtanunk közülünk a vadházasságot, a házasságrontást, a paráznaságot, minden tisztátalan bujaságot, az istenkáromlást, a családi életben uralkodó kegyetlenséget s minden a keresztyenséget meggyalázó ék-telenséget.

Miképen a transsubstantiationis dogma, ugy a coelibatus is nézetem szerint észellenes és ellenkezik az Isten igéjével. Hát mi evangéliumi reformátusok megtűrjük ilyet egyházunkban?

Épen nem!... A püspököknek, vagyis az evangéliumi szolgálóknak egy feleségűeknek kell lenni. Ez szól minden keresztyén egyházszolgának. „Jobb házasságban élni, mint égni. Ne paráználkodjál, mert a paráznak Isten országát nem birhatják.“ Ez szól minden keresztyén egyháztagnak.

A házasság kötelesség minden ép férfirra és nőre nézve; emberi, polgári és keresztyéni kötelesség az. Emberi kötelesség az, mert arra a természet törvénye kötelez; polgári kötelesség az, mert az állam fennállására, virágzására tartozik; keresztyéni kötelesség az, mert azt mondja az Isten beszéde: „Tiszteletes mindenek felett a fertelmesség nélküli házasság; — a bujálkodás, a paráználkodás pedig bálványozás.“ Azt mondja az Isten igéje, hogy a paráznak Isten országát örökségül nem birhatják.

Én tehát agglegényeket s fiatal nőtlen legényeket rendez lelkészi állomáson nem tűrnék meg, hanem miképen a leánytanítókat, ugy amazokat is egy év időtartama alatt nősülésre kényszeríteném. A milyen szigoru egyházi törvény a római katolikusoknál a papi nőtlenség, épen oly szigoruan kényszerítő egyházi törvényt szeretnék nálunk a lelkészek nősülésére nézve.

E mellett a házasságrontókra, istenkáromlókra, templomkerülőkre nézve szigoru fegyelmet gyakorolnék; ilyeneknek az urvacsorát nem adnám, — sőt a javíthatlanokat a gyülekezethez nem tartozóknak nyilvánítanám. Ezek — nem tagadom — kemény beszédek, szigoru törvényjavaslatok; — de én már az özönmódra elhatalmazott bűnök ellen csak heroikus kurát tudok javaslatba hozni.

Vannak még több maradványai is a romanismusnak nálunk, de mindazokat itt elő nem számlálhatom.

Felhívom azonban lelkész- és tanítótársaim figyelmét azokra, — felhívom némely kath. szokások és inneptartásokra, melyeket itt-ott, római katolikusok közt, kivált elszórtan élő hitrokonok is az alsóbb néposztályból tudatlanságból megtartanak, gyakorolnak.

Teszik ezeket együgyü hitrokonaink — gondolom — nagy részben azért, hogy hajdan az üldöztetés korában a protestánsok kényszerítve voltak a Mária és egyéb innepek megtartására, az Urnap és más innepeken a processiókon és miséken való megjelenésre.

Ilyen a r. katolikusoknál szokásos köszönmód: „Dicsértessék a Jézus Krisztus“, melyre következik a köszöntött féltől: „Mindörökké.“

Ilyen továbbá az a szokása hitrokonainknak némely helyen, hogy a pénteket megböjtölik; Urnapján nem dolgoznak, mert mondják a szegény prot. cselédek, kik római katolikus uraságoknál szolgálnak vagy szolgáltak: „Urnapján nem dolgozunk, mert az ezen vagy azon évben is az Urnapján kapált szőlőt vagy kukoriczát elverte a jég. Ezelőtt három vagy négy évvel történt, hogy feleségem kenyeret süttött Urnapján; s azon alkalommal a kenyerek mind kővé változtak.“

A szembajokban és egyéb nyomorokban lévő hitrokonainkat Radnára, Mária-Pócsra bucsujárára csalogatják a mindenáron téríteni akaró római kath. atyafiak. És tudok példát, hogy egy ref. asszony szembajban szenvedvén, római kath. atyánkfiai hitegetésére elhitte gyógyító hatását a bucsujárnak és Radnára jár évenként bucsura, hol bizonyosan térdepelve megy fel imádkozni a Kalvária hegyen lévő kápolnához.

Ime ezeket íram én tisztelt olvasó, a felvett thémáról s többször ismételt hangsúlyozom: „Irtsuk ki közülünk a romanismus minden maradványait!“

Vajha nálam erősebb, képzetebb, az irodalom terén gyakorlott elvtárs felvonná gondolatom fonalát és írna arról hathatósabban. Bizony nem lenne az hiu munka az evangéliumi vallásos szellem terjesztésére, a tiszta protestáns erkölcs meggyökereztetésére.

Az én iratom lehet tökéletlen, lehet hiányos; — de annyit nyilváníthatok, hogy célja nemes.

Elmém minden gondolatát, szívem minden dobbanását valamint mindig, ugy e cikk írásakor is felekezetem, szent vallásom iránti szeretet és buzgalom vezérelte. A mi nem jó, nem igaz ez iratban, rontsa el a kritika; — ha van benne jó és igaz: — világosítsa és terjeszsze evangéliumi anyaszentegyházunk javára és Isten dicsőségére.

Bihari Gábor,

ev. reform. lelkész.

Irodalom.

Prédikátori Tár. Szerkeszti Szász Gerő kolozsvári ev. ref. első pap, esperes és egyházkerületi főjegyző. Új folyam. Első kötet. Kolozsvárt, 1887. Nyom. Ormós Ferencznel, az ev. ref. koll. betűvel. Ára 1 ft 60 kr o. é.

Alig tudnók meghatározni, hogy melyik iredalmi vállalat jár nagyobb felelősséggel, melyiknél kell az illető

vállalkozót szigorubb, vagy kevésbé szigoru bírálat alá vetni, annál-é, a melyet mint saját művét bocsát az olvasó közönség elé, vagy annál, a melyben a saját munkái mellett a másokéinak is helyet ad? Kérdés, hogy napjainkban kívánatos-é új egyházi beszéd-tárákat adni ki, mikor ugyanis el vagyunk predikációkkal árasztva, mikor az avatottak és a nem eléggé illetékesek egész serege fejtegeti előttünk hitünknek titkait s az erkölcsi élet nagy követelményeit? Vajjon nem nagyon is méltó dolog-é így imádkoznunk a Szentlélekhez: „Duc ducem, aperi aperturo, da daturo?!“ Megérdemel-é ma már egy predikációs könyv annyit, hogy figyelemmel elolvassuk, ismertetést írjunk róla, bírálatot mondjunk reá, tehát hogy behatólag foglalkozzunk vele?

Megvalljuk, ilyen gondolatok lebegtek előttünk, mikor Szász Gerő „Prédikatori Tárát“ kezeinkbe vettük. Előszeregettel vártunk e műre, többször jeleztük annak megjelenését, szíves jóindulattal ajánlgattuk azt. De föltettük ama kérdéseket ezek daczára is, híven előbbi irányunkhoz, mint a melynek szellemében a szentet nem óhajtjuk nagyon is köznapivá tenni.

Az utolsó kérdésre adunk először feleletet s ez abban áll, hogy igenis, ha valaki egy egész nagy kötetben foglalkozik Istennek nagyságos dolgaival, már akár magában, akár többedmagával végezze is a munkát: e munkát egyházunk jól felfogott érdekéből élénk észlelés tárgyává kell tenni s ha jó, el kell annak érdemét ismerni, ha fogyatkozások is vannak benne, ki kell ezeket mutatni s ha gyöngye, vagy épen rossz, erős bírálattal el kell a kontárt a nem neki való munkától riasztani. Egy dolgot azonban mindenesetre meg kell a bírálótól követelni: az el nem fogult, a tiszta tárgyilagosságot.

Szász Gerő, Erdély ezen aranytollu, búbajos szép eszmékben gazdag írója maga köré csoportosítá egyházunk több férfiat s társaságokban fölvevé az 1873-ban elejtett fonalat, a mennyiben az előttünk fekvő kötetben, új folyamában újra megindítá az 1871., 1872. és 1873. években Szász Domokossal, Erdély mostani református püspökével együttesen szerkesztett „Prédikatori Tárt.“ Az új folyam ezen első kötete tulajdonképen negyedik kötete már a Pr. Tárnak.

Mindenekelőtt számot óhajtunk adni ezen új kötet tartalmáról.

A szerkesztőnek előljáró beszéde után 20 szorosán egyházi és 11 alkalmi, nevezetesen 5 temetési, 4 esketési s 2 kereszteleési beszéd következik, az 5 temetési beszéd közül 1 emlékbeszéd levén Nagy Péter, erdélyi volt református püspök felett. A 20, szorosán vett egyházi beszéd között 1 székfoglaló beszéd, 1, lelkészavatáskor mondott püspöki szózat s 1—1 karácsoni, ujévi és pünköshti beszéd van. Magyar református egyházunk öt püspökén kívül, — kiknek beszédei a kötet elején, püspöki hivatalokba való beállítástok sorrendje szerint következnek egymás után, — Kis Albert, illyefalui lelkész, Zsigmond Károly, Cseresznyés Ödön, Sylveszter Domokos (2 beszéd), Vén Mihály, Muzsnai Pál, Révay Lajos, Szász Gerő (6 beszéd), Jancsó Lajos, Molnár Abert (3 beszéd), Gulyás Benő, Fábíán Dániel, Erdős József, Vásárhelyi Boldizsár, Irsai József, Gönci János, Vass Tamás, Baló Sándor, a legnagyobb részben erdélyi egyházkerületi ev. ref. lelkészek neveivel találkozunk ezen kötetben.

Elöl tehát az 5 magyar református püspök beszéde

áll. Mindenik beszéd külön területen mozog, mindenik egy-egy nagy eszmét képvisel. Kun Bertalan az egyház iránti munkás szeretet rajzolásában az egyház s ennek iskolái virágzásáért buzog; Révész Bálint egy csapásos esztendőben rossz szüret alkalmával mondott rövid beszédében, önmagához, saját legbensőbb egyéniségéhez híven egy imádságszerű szöveg (Zsolt. 85, 5—8) alapján, a nehéz idők napjaiban is imádkozni tanít; Pap Gábor, Ó-Szőnyből Komáromba változván, a hűséges papról, ennek állandó házáról tart magas gondolkodásra valló, nagy eszméket hirdető szép, de kissé nagyon is hosszú beszédet. Szász Károly a családi élet boldogságáról rajzol gyönyörű költői idyllt, soha, egy pillanatra sem feledkezvén meg arról, hogy töle egyházi beszédet várnak hallgatói; Szász Domokos végül lelkészavatási beszédet, illetőleg szöveg nélkül püspöki szózatot intéz közlött munkájában az ujonnan beállított lelkészekhez, a jó lelkipásztor minőségét fejtegetvén megragadó vonásokkal.

E beszédek a most adott rövid jellemzésen kívül nem akarjuk részletesebben bonczolgatni. Tisztelettel hajlunk meg egyházunk öt oszlopembere előtt s gratulálunk igen tisztelt barátunknak, a szerkesztőnek szép gondolatáért, hogy püspökeinket is fölkeríté a munkában való részvételre. Azt hisszük, nem csalódunk, ha kimondjuk, hogy e tekintetben páratlanul áll e kötet a magyar prot. egyházi irodalom terén. Öt püspök egymás mellett aligha szólalt még meg valamely ilyen irányu egy kötet könyv lapjain!

A mi már a többi beszédet illeti, mindenekelőtt azt mondjuk el teljes általánosságban, a mit kifogásolunk, a mit egyéni nézetünk szerint nem találunk helyesnek.

Ha hozzá nem volnánk már erdélyi testvéreink részéről szoktatva, megütköznénk rajta, hogy ők mindig papoknak hívják magokat. Alig hisszük, hogy például Erdős József, ujsóvéi lelkész barátunk azt írta volna nevé alá: „ref. pap.“ De hát a szerkesztő teljes következetességgel járt el, mikor őt is papnak keresztelte. Mi protestánsok jobban szeretjük és inkább használjuk a „lelkész“, mint a „pap“ nevet. De hát ezt csak mellékesen érintők s nem óhajtunk e megjegyzéssel vitát provokálni, — bár a vitát szükség esetén mindenesetre elfogadjuk.

Bántja a gyakorlott szemet a kötetben s például mindjárt a czímbe előjövő sok nyomtatási hiba; több helytelen, vagy legalább szokatlan ragozás, péld. a „ról“, „tól“ ragok helyett „rúl“, „túl“-nak, a többes második személyben levő birtokos ragnak elferdítve használása: homlokotuk, béketüréstök és nagyon sok más ilyen képzés.

Megkivánnók a keresztülvitt teljesség szempontjából, hogy ha már van a kötetben karácsoni, ujévi és pünköshti egyházi beszéd, volnának abban a többi nagy ünnepi alkalomra is predikációk.

Mint szerkesztő kihagynók a szövegből az oda nem tartozó kötszavakat, mint ezen textusokban: „ha pedig be akarsz az életre menni stb.“ (pag. 145), „te azért a munkának terhét hordozzad stb.“ (pag. 175). Nincsen e mondatokban a „pedig“ és az „azért“ szavaknak semmi helyök.

A „Golgotha“ szó következetesen mindig „Galgothá“-nak van írva. Pedig helytelenül. Az exegéták azt mondják, lehet e szót Golgathának is írni. Zsidóul „gülgölet“, arámul „gülgöltá“ a koponya neve s e szó az újtestamentomi görög

nyelvbe „Εὐαγγέλιον“-nak van átírva (Ján. 19, 17). Ezen alak tartandó meg a magyarba való átírásnál is.

Erősebben kifogásoljuk a gyülekezet nagyobb része, az egyszerű hívek által épen nem érthető idegen szavak, nevek, történeti, hitregei képek használatát. Ugyan ki érti meg az egyszerű, a tanulatlanabb emberek közül a particulárismus, morál, fanatismus, hierárkhia, ultramontanizmus, obelisz, pyramis, pária szavakat? Mit tudnak ők Sokrateszről, Kodrusról, Leonidaszról, a párisi vérnászról, a hyperbionai vérfürdőről, Ikarus, Sisyphus meséjéről stb.? Bármilyen jól, indokoltan mindnyájunk által elfogadhatólag s bármilyen ünnepélyes alkalommal mondja is az egyik beszéd írója, hogy ő nem tartozik „az ósdi, megcsontosodott konzervatívok, orthodoxok táborába“, — arról mindenesetre megfélekedezt, hogy ezt a mondását nem értette meg hallgatóságának 99/100-e.

Néhány beszédben több szövegszerűséget szeretnénk látni s például a 138 s k. lapokon levőben több gyakorlatiasságot, illetőleg olyan elemet is, melyet gyakorlati etikai szempontból sem lehet kifogásolni. Ha azt fejtegetjük, hogy „ne ragaszkodjunk szerfelett a világhoz“, úgy kell ezt tennünk, hogy végre is ne lázadjon föl a tanításunk ellen a hit igazáiban megtisztult erkölcsi érzelm. Az ilyen témák fejtegetéséhez nagyon jó a tudományos morál mélyebb tanulmányozása.

Fábián Dániel egyházi beszédéről kimutatta a „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ hasábjain Kenessey Béla kollegánk, hogy az Szoboszlai Papp István, pünköszt ünnepére írt predikációja nyomán van szerkesztve. Kollegánkkal együtt hajlandók vagyunk ezt a beküldő lelkész ur egyszerű elnézésének számítani be. Nem szabad az érdemes férfitől mást tennünk föl.

Ezen, végre is nem nagy jelentőségű kifogásainktól eltekintve, mi örömmel üdvözljük Szász Gerőt, hogy újra megindította a „Préd. Tárt“, elismerésre méltó sikerrel megfelelvén azon nehéz feladatának, hogy derék s neki is tisztességet hozó munkatársakat szerezzen maga mellé.

Szabad lesz ezen, mondhatjuk, 4-ik kötetet a régebbi hárommal néhány szóban összehasonlítani. Ugy tapasztaljuk, hogy megfogyott Erdélyben azon szónoki iskola híveinek száma, a mely mindig és minden áron csak a művészi legcsillogó szép beszélésre törekedett s növekedett azoknak ereje, a kik a predikációban a szorosán vett keresztyéni elem kidomborítására törekednek. Van ezen kötetben is több, ragyogó iránylyal írt munka, a minők főleg a szerkesztő beszédei; van ebben is néhány, meglehetősen inkább moralizáló beszéd; voltak az előbbi kötetekben is igen komoly, szilárd keresztyén alapokon nyugovó munkák: de ma a legtöbb beszédben, nagy örömeinkre, inkább ez a keresztyén elemet látjuk előtérbe lépni s úgy érezzük, hogy a ki irányának ragyogó sugaraival akar és valóban tud is tündökölni, az is érzi feladatának nagy és súlyos voltát s nem a szóért beszél szépen, hanem tárgyának fonséges minősége ösztönzi őt az emelkedett, a felmagasztosult szónoki hangon való beszélésre. Az első folyam idejének elmulta óta nagy theologiai viták folytak le egyházunkban s mi úgy tapasztaljuk, hogy ezeknek jótékony fuvallata ott lehell az új kötet egyházi beszédeiben is.

Örömmel, szíves jóindulattal ajánljuk ezen beszédeket tanulmányozás végett egyházi férfaink megérdemelt párt-

fogásába. Szász Gerő vállalata kiállja a szigorú kritikát is, — s az ilyen beszédgyűjtemény megjelentét mindig csak örömmel üdvözölhetjük. Ismételjük, hogy eléggé meg tudta a szerkesztő munkatársait válogatni s e téren is megbízható vezérférfinak bizonyult be előttünk.

Beküldettek. 1. Nyiregyháza szabad, kiváltóságolt város története. Irta Lukács Ödön, nyiregyháza ev. ref. lelkész, f.-szabolcsi esperes. Második kötet. Ára 1 frt. Derék és közérdekű munkát végez a szerző ur e műve kiadása által. Jól esik látnunk, hogy, a mi különben természetes dolog is, főgondot fordít ő saját egyháza történetének jól kidomborítására. Annyival inkább ajánljuk e szépen írt művet megérdemelt pártfogásba, mert a tiszta jövedelem a helyi ev. ref. egyház növevelési céljaira fordítottatik. — 2. Gimnáziumi könyvtár VIII. köt. Szám a tan a gimn. I—III. osztályai számára. Összeállította Zsindely István, tanár. I. évf. Az I. oszt. számára. Kiadja a „Sárosp. irod. kör“ a főiskola költségén. Ára füzve 60, füzetlen 53 kr. Alkalmilag ismertetjük e számtant, mint a melyet az egyet. konvent által megállapított s a tiszánineni ev. ref. egyhker. által csekély módosítással elfogadott tanterv alapján állított össze a szerző. — 3. Evangy. Lelk. Tá. r. Szerkeszti és kiadja: Czelder Márton. IV—VI. füzet. E hármas füzet 15 közönséges egyh. beszédet tartalmaz. — 4. Az ó-testamentum pedagogiája. Irta Kenessey Béla, ev. ref. theol. akad. r. tanár. Különlenyomat a „Nemzeti Növevelés“ havi folyóiratból. Ára 30 kr. Budapest. Kókai Lajos. Az ószövetség teljes és alapos ismerésére valló rendkívül érdekes munka, melyet melegen ajánljunk egy a paedagogusok, mint a theologusok s általában a művelt közönség szíves figyelmébe. — 5. A lengyel dissidens kánonok története s befolyása a budai zsinat törvényhozására. Irta Révész Kálmán nyilv. rend. hittanár a pápai ev. ref. főiskolában. Pápa, 1887. Kollegánk és barátunk ezen jeles, tanári székfoglaló értekezés gyanánt felolvasott művét szakértő toll fogja lapunkban ismertetni. — 6. A párvial történeti, jogbölcsészeti és tételesjogi szempontból. Irta: Dr. Horváth Ödön, r. tanár az eperjesi jogakadémián. Ára 1 frt; postán küldve 1 frt 10 kr. Kapható a szerzőnél és Kosch Árpád könyvnyomdájában Eperjesen. A 170 lapra terjedő, valóban izlées alakban kiállított könyv igen komoly s nagy tudományu apparatussal fejtegeti fölvevett tárgyát. Azt hisszük, hogy főként a jogászai körökben nagy figyelmet fog ébresztetni e munka.

Különfélék.

Tisztelt olvasóinkhoz. Holnapután, f. hó 4-én Szepesmegyében Feketehegyre utazom 4—5 heti fürdői időzésre. Ezen idő alatt Elek Lajos barátom és tanártársam fogja helyettem lapunkat szerkeszteni. Tisztelettel kérem azért munkatársainkat s általában a lap barátait, hogy esetleg a lapot érdeklőleg beküldendő leveleiket, tudósítá-

saikat, cikkeiket, vagy általában a lapnak címére, vagy Elek Lajos barátom nevére és lakására (Füvészkert-utca 1080.) legyenek szívesek intézni. Csiky Lajos.

Tiszántuli egyházkerületi közgyűlés. A főtiszt. püspöki hivataltól vett értesülésünk szerint a nyári egyházkerületi közgyűlés augusztushó 22-ik napján kezdődik. A lelkész-képességi vizsgák augusztus 20. és 21. napjain tartatnak. A második lelkész-képességi vizsgát tevő atyafiaknak otthon irandó egyházi beszéd szövegüül kitűzetik 1 Kor. 3, 7: „Sem a ki plántál, valami, sem a ki öntöz, hanem Isten, a ki előmenetelt ad”, — a mely beszédhez elő- és utóimádság irandó. Kátémagyarázat tárgyául pedig a XXII. urnapja tűzetik ki az 57. és 58. kérdésekkel. Az egyházi beszéd és a hozzá írott imádságok könyvnélkül betanulandók. A vizsgatevő atyafiaknak aug. 19 én, d. u. 5 órákor kell bizonyítványaikkal s a második vizsgát tevőknek egyszersmind munkáikkal a püspöki hivatalnál jelentkezniök. A lelkész-avatás megtartása, vagy elhalasztása ügyében még nem jutott a püspök ur végleges megállapodásra.

Lelkészválasztás. N.-Ecsedre, magánértesülésünk szerint Berey József szaniszlói ifju lelkész választatott meg lelkészül. Üdvözljük.

Tanulmányi utazás. Dr. Öreg János gymnasiumi tanártársunk a jövő hét elején indul el az általa megnyert Nagy József alapítványi 500 frtos díjból külföldi tanulmányi útjára. Először Fiuméba megy az országos tanáregyesületi gyűlésre, onnan, Velenczét is utba ejtve, Genfen át Besançonba, a hol Sayous Ede fogja őt a céljára nézve szükséges utasításokkal ellátni. Szerencsés utat kívánunk kollegánknak s kérjük őt, hogy ígérete szerint annak idejében majd írja meg lapunk részére szép útjában szerzendő tapasztalatait.

Rövid hírek. Dombi Lajos, n.-váradai lelkész barátunkat nehéz bánat érte, 4 éves kis fiának, Károlynak, mult hó 26-án bekövetkezett elhalálozása által. Vigasztalódást kívánunk neki a mi Urunktól! — Asztalos György, n.-károlyi ev. ref. lelkész visszalépett a „Nagy-Károly és Vidéke“ szerkesztőségétől. — A h.-m.-vásárhelyi ev. ref. újtemplom tornyára mult hó 20-án, d. u. 5 órákor tették föl a gombot. Az ünnepély tulajdonképeni egyházas része, a mint olvassuk, abban állott, hogy az ev. ref. tanítók ének-kara a gomb felhuzása előtt igen szép egyházi éneket adott elő.

Gyász hírek. Élénk részvételt vettük N.-Szalontáról a következő gyászjelentést: „A nagy-szalontai ev. ref. presbyterium, ugy a saját, valamint a mélyen sujtolt család — özv. Nagy Sándorné Szántó Zsófia és gyermekei: Karolina, Mária, özv. Vidics Jánosné és gyermekei, Emma, férj. Balog Ambrusné és gyermekei, Róza, férj. Szücs Józsefné és gyermekei, Lajos és Dániel — nevében, fájdalmas szívvel jelenti NAGY SÁNDOR n.-szalontai ev. ref. lelkész és egyházmegyei tanácsbírónak, a család szerető és szeretett fejének, élete 62-ik, lelkész-sége 37-ik, boldog házassága 36-ik

évében, hosszas szenvedés után, folyó évi juniushó 27-ik napján, d. u. 2 órákor történt gyászos elhunytát. A boldogult földi részei folyó hó 29-ik napján, d. u. 4 órákor, az ev. ref. templomban tartandó gyászistenisztelet után fognak az örök nyugalomnak átadatni. Mely végtisztességtételre az elhunyt barátait, ismerőseit és tisztelőit meghívja. N.-Szalontán, 1887. junius 27. Az ev. ref. presbyterium.“ Szeretnők, ha az általunk jó emlékezettel tisztelt férfiről bővebb nekrológot közölhetnénk lapunkban. Istentől vigasztalódást kívánunk a hátrahagyott családtagok fájó bánatára. — Balogh István t.-füredi ev. ref. főgondnok nekrológját későn vettük arra nézve, hogy most kiadhatnók. Következő számunkban bővebben megemlékezünk a kitünő emlékü férfiről.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület népiskolai tanügyi bizottsága elkészült a hozzá beküldött pályaművek bírálataival, melyről közelebb bővebb értesítést adunk ki.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat.

A hajdu-nánási ev. reform. algymnasiumnál üresedésben levő két tanári állomásra az egyház, mint fentartó testület pályázatot hirdet. Az egyik tanári szék tantárgyai: mennyiségtan és mértani rajz, — esetleg mennyiségtan és természettan, azon megjegyzéssel azonban, hogy a mennyiségtanon kívül ezidőszerint mértani rajzot kell tanítani; — a másik tanári szék tantárgyai: a magyar és német nyelv és irodalom.

Mindkét állomás javadalma külön-külön 800 frt s 100 frt lakáspénz évnegyedenként egyenlő részletekben előre fizetve.

Pályázhatnak a törvény szerint képesített ev. ref. tanárok és tanárjelöltek. Pályázók az igazgató-tanács-hoz címzett kérvényeket, melyben életkoruk, ev. ref. vallásuk, hadkötelezettségi viszonyuk, végzett tanulmányaik és tanári képesítésök, nyelvismereteik és netalán eddig tett szolgálataik okiratokkal igazolandók, ha szolgálatban vannak, előljáráóságuk útján minősítvényi táblázattal nt. Pákozdy Lajos ev. ref. lelkész és igazgató-tanácsi elnök urhoz f. évi augusztushó 1-ső napjáig küldjék be. A megválasztandó tanárok, — ha oklevelesek, — egy évi, ha még oklevelök nincs, két évi próbaidő, — illetőleg oklevelöknek bemutatása után állandósíttatnak.

H.-Nánás, 1887. junius 25.

Nagy Elek,
igazg. tanácsi jegyző.

3—1